

FRIDTJOF NANSENS INSTITUTT
FRIDTJOF NANSEN INSTITUTE

Polhøgda i forskningens tegn

**Fridtjof Nansens Institutt
1958 – 2008**

Samlet og redigert av Ivar Liseter, 2008, med innspill fra staben ved FNI

Forskeren Fridtjof Nansen

Polhøgda har alltid stått i forskningens tegn. Selv om Nansen hadde de store ekspedisjonene bak seg da han flyttet inn på Polhøgda i august 1901, pågikk fremdeles bearbeidelsen av materialet fra Fram-ferden. Seks tykke bind ble utgitt i perioden 1900-1906. Og da han etter avbrekket i forbindelse med unionsoppløsningen i 1905, tiden som sendemann i London (1906-1908) og sorgperioden etter Evas død i 1907, atter gikk i gang med forskningsarbeidet sitt - ifølge han selv, hans egentlige arbeid - var det med Polhøgda som base. Nansen hadde opprinnelig vært zoolog og nevrofysiolog, men nå dreide det seg om rendyrket havforskning, med kjelleren på Polhøgda som verksted og laboratorium, og med *Veslemøy* (innkjøpt 1904) klar til tokt ved egen kai ved Lysakerfjorden.

I 1909 utga Nansen, sammen med sin nære medarbeider Bjørn Helland-Hansen, *The Norwegian Sea. Its Physical Oceanography Based Upon the Norwegian Researches 1900-1904*, som på mange måter ble grunnstenen for moderne havforskning.

I 1911 kom *Nord i tåkeheimen*, et omfattende verk om de arktiske oppdagelsesreisere historie opp til slutten av 1500-tallet. Han kom dessverre aldri videre.

Selv i den travle Folkeforbundstiden fant han utrolig nok tid til vitenskapelig arbeid. For eksempel utga han i 1922 en avhandling om strandflatenes dannelse, *The Strandflat and Isostasy*, der han identifiserer frostforvitring og sjøisprosesser som hovedfaktorene.

Selv mens han lå til sengs vinteren før han døde, 13. mai 1930, var Nansen i ferd med en vitenskapelig artikkel, denne gang *Om tresorters glidning på sne*. Vitenskapsmann til det siste...

Et aktivt Polhøgda

Ikke så overraskende da at familien ønsket seg et aktivt Polhøgda som varig minne om Nansen og hans liv og virke. I det såkalte "gavebrevet" fra 5. september 1930 heter det at eiendommen

"... skal dog ikke anvendes som noe museum, men søkes nyttiggjort på beste måte for det levende liv til bolig eller arbeidssted, helst i forbindelse med interesser som sto Nansens liv og virke nær."

Ordet forskning er ikke nevnt, men med utgangspunkt i Nansens eget forskerkall og hans rolle som "vitenskaper" var det naturlig at det ble slik.

Det var imidlertid først da Norges Geografiske Selskap i 1947 overtok ansvaret for eiendommen etter Det norske Vitenskabsakademi, at tiltak ble truffet for å realisere familiens ønsker. Allerede året etter opprettet selskapet stiftelsen Det Norske Geografiske Selskaps Stiftelse Polhøgda, som skulle ha ansvar for å forvalte huset og eiendommen. Stiftelsen ble opprettet ved styrevedtak 14. okt-

ober 1948 og statutter for virksomheten vedtatt. Det uttalte mål var å gjøre Polhøgda til et forskningsinstitutt.

Drøftingen av mulig forskningsvirksomhet på Polhøgda kom for alvor i gang tidlig på 1950-tallet. For å kunne følge opp forpliktelsene om å videreføre Nansens livsverk søkte man fra første stund å knytte til seg prosjekter innenfor området mellomfolkelig forståelse. Stiftelsen hadde imidlertid ikke penger til å drive egen forskning, og den måtte derfor søke å utnytte selve eiendommen på et formålstjenlig vis, bl.a. ved

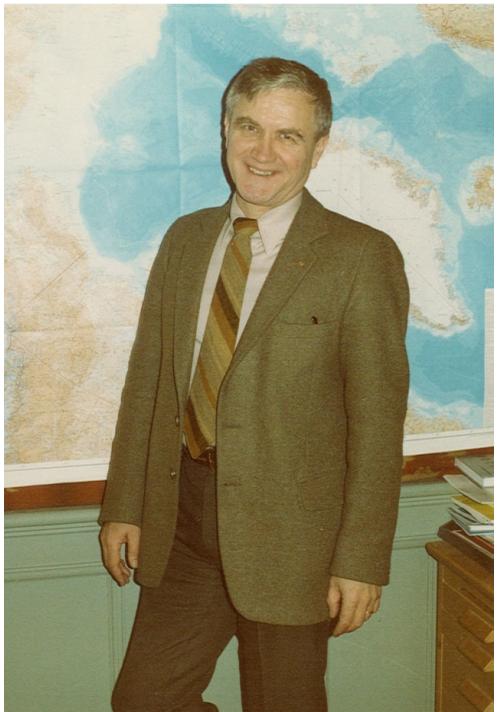
"... innkvartering av utenlandske forskere, utenlandske studenter, avholdelse av seminarer, kurser innenfor rammen av Nansen-skolen, enkeltforedrag, møter, rundebordskonferanser, informasjonsvirksomhet, mottakelser ..." (Rapport til stiftelsens styre, datert 25. september 1953, signert Erling Christophersen.)

Den første forsker på Polhøgda etter Nansen var likevel domprost Kristian Nissen. Han ble engasjert for å videreføre Nansens karthistoriske studier av nordlige og arktiske strøk, men skulle samtidig være intendant på eiendommen. Han flyttet inn i en midlertidig leilighet i hovedbygningen i mai 1951, og tok senere over den nyoppussede portnerboligen.

I 1953 nedsatte stiftelsens styre en komité ledet av formannen, Erling Christophersen, som skulle planlegge forskningsvirksomheten på Polhøgda. Komiteen avga sin innstilling i 1955, et år da også andre biter falt på plass.

Våren 1955 bevilget Bærum kommune et engangsbeløp til opparbeidelse av parken, og bandt seg dessuten til å gi et årlig bidrag på 15.000 kr til forskningsvirksomheten. På

25-årsdagen for Nansens død, som ble markert med en minnehøytidelighet på Polhøgda, ga så A/S Norsk Varekrigsforsikring tilsagn om et tilskudd på 500.000 kr til å fullføre oppussingen, som hadde pågått i rykk og napp siden 1948. Under høytideligheten holdt styreformann Christophersen en tale der han erklærte "... den virksomhet som skal foregå her på Polhøgda for åpnet."

Finn Sollie var instituttets første leder (1965-1978).

I sin beskrivelse av "virksomheten" la Christophersen fram planer om å begynne "undersøkelser av grunnlaget for fremme av mellomfolkelig forståelse", under ledelse av universitetsstipendiat Stein Rokkan. Dette arbeidet startet året etter, i samarbeid med Institutt for Samfunnsforskning og med "internasjonale kontaktforhold" som hovedtema. I perioden 1956-1958 framla Rokkan, Knut Dahl Jacobsen og Normann Vetti flere større arbeider om kontaktforholdene i Norden.

Fridtjof Nansen-stiftelsen på Polhøgda

Under planleggingen av den videre driften etter avsluttet oppussing i 1958, besluttet styret i Det Norske Geografiske Selskabs Stiftelse Polhøgda – som hele tiden hadde vært identisk med Selskabets styre – at stiftelsen skulle skilles ut som egen institusjon under et frittstående styre. Vedtak om dette ble truffet 12. mai 1958, og den nye stiftelsen fikk navnet Fridtjof Nansen-stiftelsen på Polhøgda. Det er opprettelsen av denne egne selvstendige stiftelsen som regnes som startpunkt for dagens virksomhet. Derfor feires 50-årsjubileet i 2008. Vedtektene for den nye stiftelsen ble utformet med bakgrunn i gavebrevet fra 1930, men med en vesentlig presisering: I tillegg til å forvalte eendommen skulle stiftelsen også "... *drive eller støtte forskning* i forbindelse med interesser som sto Nansen nær, så som hav- og polarforskning og forskning av betydning for det mellomfolkelige samarbeid".

Navnet Fridtjof Nansens Institutt ble tatt i bruk i 1983, men formelt innført først i 1990, da Stiftelsens vedtekter fikk et nytt pkt. 1.3, med denne ordlyden:

"Stiftelsen driver sin forskningsvirksomhet under betegnelsen Fridtjof Nansens Institutt."

Etter at den nye stiftelsen ble opprettet, begynte arbeidet med å utarbeide en målsetning for forskningsvirksomheten. Det ble nedsatt et eget utvalg for vitenskapelig virksomhet, og dette utformet i løpet av 1960-1961 en generell ramme for forskningen. Denne rammen fikk navnet *Kontakt* og hadde en gjennomføringsperiode på 10 år.

Sommeren 1959 ble det inngått avtale om at et forskerteam fra Institutt for samfunnsforskning skulle bruke Polhøgda. Dette forskerteamet, som ble ledet av Johan Galtung, begynte sitt arbeid som instituttets Avdeling for konflikt- og fredsforskning samme høst og ble på Polhøgda i to år.

På begynnelsen av 1960-tallet arbeidet tre yngre forskere på Polhøgda under ledelse av Arne Næss: Knut Midgaard, Trygve Løvteit og Svennik Høyer. Alle tre var lønnet av Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF), og de studerte bl.a. forskjellige aspekter ved øst/vest-konflikten. Arne Næss var på denne tiden selv opptatt med sine studier av ikkevoldsproblematikk.

I egen regi – på "nye territorier"

Fast forskningsvirksomhet i Stiftelsens egen regi kom i gang i annen halvdel av 1960-årene. Finn Sollie ble tilsatt som Stiftelsens sekretær og forskningssjef fra 1. september 1965, og forskningen ble konsentrert om to prosjekter: ett som

skulle utrede de samfunnsmessige virkninger av moderne data- og automasjonsteknologi – Automasjonsprosjektet – og Arktis/Antarktis-prosjektet, som etter hvert kom til å dominere virksomheten. Dette prosjektet analyserte utviklingen i polarområdene med særlig vekt på internasjonale samarbeids- og konfliktspørsmål som kunne oppstå i forbindelse med systematisk utforskning og økende utnyttelse av Arktis og Antarktis.

Bakgrunnen for mye av forskningsvirksomheten på Polhøgda fram til begynnelsen av 1980-årene var de store endringsprosessene internasjonalt. Sentralt her sto FNs tredje havrettskonferanse, som etter flere års forberedelser satt sammen kontinuerlig i perioden 1973-1982. Forhandlingene dreide seg bl.a. om kyststatenes rettigheter i 200-mils økonomiske soner, og om forvaltningsansvaret for ressursene der. Ressursene på havbunnen utenfor kontinentalsokkelen skulle være menneskehetens felles arv. I kyst- og skipsfartsnasjonen Norge var interessen rimeligvis meget stor, og norske myndigheter var aktivt engasjert, bl.a. med Jens Evensen som havrettsminister. Steinar Andresens bok *Makt og rett på hav og havbunn* fra 1987 oppsummerer denne perioden.¹

*Rundt kartbordet i 1980:
(f.v.) Bård Bredrup Knudsen,
Jan Magne Markussen,
Per Antonsen,
Willy Østreng,
Arild Moe,
Finn Sollie og
Brit Fløistad.*

Moderne teknologi hadde i årene etter 2. verdenskrig gradvis åpnet for økonomisk aktivitet i områder som tidligere var dels utilgjengelige, dels beskjedent utnyttet pga. tradisjonelle, lite effektive redskaper. Disse områdene ble kalt de

¹ I denne framstillingen henvises det til sentrale bøker hvor FNI-medarbeidere enten er forfattere eller redaktører, for å illustrere den faglige tematikken. En fullstendig liste over bøker er gjengitt bakerst i dette heftet. I stor og økende grad er imidlertid forskningsresultater også blitt publisert som fagfellevurderte artikler i internasjonale tidsskrifter. Av plasshensyn har det ikke vært mulig å ta med henvisninger til slike.

"nye territorier", og problematikken omkring utnyttelsen av disse ble valgt som utgangspunkt for en bevisst satsning fra Stiftelsens side. Dette var et aktuelt, men også et meget naturlig valg, siden polområdene åpenbart var blant de nye territoriene. Etter hvert skulle fokus utvides.

Det ble opprettet et eget "new territories project", og virksomheten innenfor dette kommer klart til uttrykk i *The Challenge of New Territories*, hvor bl.a. Polhøgda-forskerne Finn Sollie, Willy Østreng, Odd Gunnar Skagestad, Kim Traavik og Per Antonsen legger fram resultater av sitt arbeid. Presentasjonen viser at "Polhøgda-konseptet" var klart allerede den gang. Studiet av "løsningsmodeller" i form av internasjonale avtaler som Svalbardtraktaten, Antarktistraktaten og Geneve-konvensjonen om kontinentalsokkelen peker fram mot senere regimestudier, og ønsket om også å bidra til praktiske løsninger kommer til uttrykk i at Stiftelsen i mai 1973 organiserte et uformelt ekspertmøte med deltakelse fra tolv konsultative parter til Antarktistraktaten for å drøfte utnyttelsen av mineralressursene i Antarktis. Dette var forløperen til de store konferansene som skulle komme senere, men også en milepæl i utviklingen av Antarktis-samarbeidet.

Willy Østreng kom til Polhøgda som student i 1971. Hans Svalbard-studier passet godt inn i det nye bildet, og i boka *Det politiske Svalbard* som hadde undertittelen "Hvem har rettigheter på Svalbard", var temaet såvel internasjonal politikk som ressurser og ressursutnyttelse.

"Nye territorier" var også fokus for et kurs Østreng holdt for hovedfagsstudenter i statsvitenskap i 1976-77, og som bl.a. brakte Steinar Andresen til Polhøgda i 1978. Andresen samarbeidet i et par år med Jan Magne Markussen om studier omkring utvinning av dyphavsmineraler – en ny ressurs på et typisk nytt territorium – men ble fra ca 1980 engasjert i studiet av forholdet mellom fisk, havforurensning og olje, innenfor rammen av Havforvaltningsprosjektet (1979-1985). Dette utviklet seg til et tungt spor, hvor Arild Underdal (som var tilknyttet Polhøgda i en periode før han gikk til Universitetet i Oslo) sto sentralt som teoriutvikler, og der også Willy Østreng, Brit Fløistad og etter hvert Jørgen Wettestad var engasjert.

Havrett har alltid stått sentralt ved FNI. Her diskuterer Willy Østreng med tidligere havrettsminister Jens Evensen på FNIs havrettskonferanse i 1983.

Boka *Forvaltningen av norske havområder*, av Steinar Andresen, Brit Fløistad, Arild Underdal og Willy Østreng var et sentralt produkt fra dette prosjektet.

Miljø, energi og naturressurser

Også mye annet skjedde på 1970-tallet som fikk innflytelse på det internasjonale samfunn og som etter hvert gjenspeilet seg i forskningen på Polhøgda. FNs store miljøkonferanse i Stockholm i 1972 satte miljøproblemene på dagsorden i global politisk sammenheng. Oljekrisen i 1973 førte til økt internasjonal oppmerksomhet, ikke minst blant industrilandene, omkring ressursproblematikken. Samtidig brakte Norges nye rolle som oljeprodusent med seg nye utfordringer. I 1974 ble prinsipperklæringen og handlingsprogrammet for en Ny økonomisk verdensorden (NØV) vedtatt av FNs 6. ekstraordinære generalforsamling.

Helge Ole Bergesen kom til Polhøgda i 1980 og tok tak i NØV-problematikken, jfr. bøkene *Norge mellom rik og fattig* og *The Recalcitrant Rich*. Polhøgda hadde også sekretariatet for Idégruppen om ny økonomisk verdensorden, hvor Anne Kristin Sydnes var den første sekretæren – fra 1981. Bergesen gikk etter hvert over til et annet aspekt ved den nye ressursituasjonen – de utenrikspolitiske sidene ved norsk oljepolitikk – og FNI bidro til arbeidet i det såkalte Tempo-utvalget. Forskningen resulterte også bl.a. i boken *Norge som oljeland. Lilleputt eller stormakt?* skrevet sammen med Raino Malnes. Denne boken var en milepæl i utviklingen av instituttets energiforskning.

Sentrale medarbeidere på intervjureise i Europa 1985: (f.v.) Javier Estrada, Anne Kristin Sydnes og Helge Ole Bergesen.

Økonomisk analyse ble bragt inn med Javier Estrada, og et større prosjekt ledet av ham resulterte i boken *Natural Gas in Europe* fra 1988, med Bergesen, Moe og Sydnes som medforfattere. Dette arbeidet ble fulgt opp på 1990-tallet med nye studier av gassmarkedet, som bl.a. resulterte i Javier Estrada, Kåre Dahl Martinsen og Arild Moes bok *The Development of European Gas Markets: Environmental, Economic and Political Perspectives*. Også Dag Harald Claes leverte viktige bidrag til studiet av såvel gass- som oljemarkedet. I de senere års energiforskning har Per Ove Eikelands studier av organisering av oljeselskaper såvel som elektrisitetsindustrien stått sentralt.

I begynnelsen av 1990-årene kom Antarktis igjen i fokus, ikke minst pga. iverksettelsen av miljøprotokollen under Antarktistraktaten. Olav Schram Stokke

ledet et flernasjonalt prosjekt om utviklingen på ressurs- og miljøområdene og redigerte i samarbeid med juristen Davor Vidas, som kom til Polhøgda i 1992, *Governing the Antarctic: The Effectiveness and Legitimacy of the Antarctic System* i 1996. Boken ble utgitt på prestisjefylte Cambridge University Press. Forskingen omkring Antarktistraktaten økte i omfang utover i 1990-årene og inn på 2000-tallet, da Vidas ledet flere prosjekter som samlet en rekke internasjonale Antarktis-eksperter. Blant resultatene var *Implementing the Environmental Protection Regime for the Antarctic*, redigert av Vidas, og konferansen "The Antarctic Treaty System in the 21st Century", som FNI arrangerte i samarbeid med UK Foreign and Commonwealth Office på Wilton Park, England, i 2001.

Fra tidlig på 2000-tallet begynte Vidas mer systematiske og fokuserte havrettsstudier. I tillegg til begge polhavene ble også andre havområder, bl.a. Middelhavet og Adriaterhavet gjenstand for studier, og dette resulterte i utgivelser som Vidas' bok *Protecting the Adriatic*. Også andre havrettstemaer, som skipsfart, spesielt sårbare sjøområder, ulovlig og urapportert fiske og ballastvannsproblematikk er blitt studert. Havrettsstudiene ved FNI videreføres også av Øystein Jensen, som særlig arbeider med skipsfart og avgrensningsspørsmål i Arktis.

Det globale avtaleverket: Fra fiskerier og forurensning til klima og biomangfold

Havforvaltningsprosjektet sto sentralt ved FNI i mange år. Forvaltningsfokuset på levende havressurser – fisk og hval – fikk økt betydning med Alf Håkon Hoel og Olav Schram Stokke i annen halvdel av 1980-årene. Fiskeriforvaltning står fortsatt sentralt, ikke minst gjennom Geir Hønnelands, Olav Schram Stokkes og Anne-Kristin Jørgensens studier av fiskerisamarbeidet i Barentshavet og russisk fiskeriforvaltning. Førstnevnte tok doktorgrad med avhandlingen *Compliance in the Barents Sea Fisheries* i 2000.

Det sterke internasjonale fokuset på ressursforvaltning førte etter hvert til at flere internasjonale avtaler, regelverk, institusjoner, men også uformelle normer – med en fellesbetegnelse også kalt "regimer" – vokste fram og presenterte seg som interessante studieobjekter både for statsvitere og for folkerettsjurister. Regimetenkningen har på mange måter vært et gjennomgående trekk i FNIs forskning de siste 25 årene.

Regimefokuset utviklet seg gradvis opp gjennom 1980-årene. Begrepet "regimeteori" så dagens lys i 1982, og studiene ble løftet opp på et nytt nivå. Flere trender smeltet sammen rundt 1990, da Steinar Andresen, Olav Schram Stokke og Jørgen Wettestad begynte å studere internasjonale klima- og miljøregimers *effektivitet*.

En videreutvikling av denne forskningen til studier av internasjonale regimers betydning for nasjonal politikk og samfunnssektorer er Jon Birger Skjærseths bok *North Sea Cooperation. Linking international and Domestic Pollution Control*, men den internasjonalt absolutt tyngste publikasjonen på dette området er MIT Press-boken *Environmental Regime Effectiveness: Confronting Theory with Evidence* fra 2001, med Arild Underdal og den amerikanske professoren

Edward Miles som hovedforfattere, men med solide bidrag også fra FNI-forskerne Steinar Andresen, Jørgen Wettestad og Jon Birger Skjærseth.

Aktørstudier – studier av nasjonalstaters og organisasjoners holdninger til og gjennomføring av traktatmessige o.a. forpliktelser – har også stått sentralt i forskningen, og store aktører som EU og USA, etter hvert også Kina, har naturlig nok fått økt oppmerksomhet, særlig i forbindelse med klimaspørsmålet. Resultater av denne forskningen er bl.a. publisert i et særnummer av tidsskriftet *Energy and Environment* (Vol 12 Nos 2&3, 2001), der Steinar Andresen var gjesteredaktør og flere FNI-forskere bidro. Studiet av europeisk energi-, luft- og klimapolitikk resulterte bl.a. i Jørgen Wettestads bok *Clearing the Air: European Advances in Tackling Acid Rain and Atmospheric Pollution*. Agnethe Dahl tok på et tidlig tidspunkt opp implikasjoner av EØS-avtalen.

Et større prosjekt som begynte i 2002, har rettet seg mot FN's rolle i global miljøforvaltning og har resultert i en rekke internasjonalt publiserte artikler, bl.a. et spesialnummer av *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 'The Role of UN in Global Environmental Governance: Potential for Increased Effectiveness?'

Et typisk FNI-prosjekt er et internasjonalt prosjekt, som POLOS – Polar Oceans and Law of the Sea (1996-1998). Her er deltakere ifm. den siste workshopen, i Dubrovnik i 1998. Stående (f.h.): Francisco Orrego Vicuña (University of Chile); Alan Boyle (University of Edinburgh); Alex Oude Elferink (University of Utrecht); Christopher Joyner (Georgetown University). Sittende (f.h.): Donald Rothwell (University of Sydney); Davor Vidas (FNI); Richard Herr (University of Tasmania); David Balton (US State Department); Olav Schram Stokke (FNI)

En del av arbeidet med internasjonale regimer har gått ut på å undersøke muligheten for å få til et mer effektivt internasjonalt miljøsamarbeid, med fokus på såkalt "institusjonelt design". Et sentralt resultat av dette arbeidet er Jørgen Wettestads bok *Designing Effective Environmental Regimes. The Key Conditions*. Innenfor denne rammen står forholdet mellom vitenskap og politikk sentralt. Samspillet på dette området var også tema for FNIs jubileums-symposium i 1988, som ble fulgt opp med boken *International Resource Management: The Role of Science and Politics*. Dette arbeidet fortsatte opp gjennom 1990-årene, jfr. bl.a. med boken *Science and Politics in International Environmental Regimes. Between Integrity and Involvement* og pågår fremdeles.

En ny retning innen regimestudiene skjøt fart med et pionerarbeid om interaksjon mellom ulike regimer. Dette var et EU-finansiert samarbeidsprosjekt som resulterte i boken *Institutional Interaction in Global Environmental Governance - Synergy and Conflict among International and EU Policies*, utgitt på MIT Press i 2006. Boken er redigert av Sebastian Oberthür og Thomas Gehring og har bidrag fra Kristin Rosendal, Jon Birger Skjærseth, Olav Schram Stokke og Jørgen Wettestad.

Klimaregimet har over mange år vært gjenstand for spesiell oppmerksomhet. Dynamikken i forhandlingene og utviklingen av Kyoto-protokollens fleksible mekanismer ble fra et tidlig tidspunkt viet oppmerksomhet av bl.a. Kristian Tangen. Betingelsene for overholdelse av klimaforpliktelsene analyseres i *Implementing the Climate Regime - International Compliance* fra 2005, redigert av Olav Schram Stokke, Jon Hovi og Geir Ulfstein, mens EUs kvotehandels-system behandles i *EU Emissions Trading: Initiation, Decision-making and Implementation* av Jon Birger Skjærseth og Jørgen Wettestad fra 2008.

Studiene av regimer og implementeringen av disse hadde lenge et fokus på vestlige land. Med doktoravhandlingen *Implementing International Environmental Agreements in Developing Countries: The Creation and Impact of the Convention on Biological Diversity* fra 1999 introduserte Kristin Rosendal et utviklingsaspekt ved regimestudiene, samtidig som et nytt regime ble introdusert, Konvensjonen om biologisk mangfold. Dette ble siden fulgt opp av Regine Andersen i doktoravhandlingen *Governing Agrobiodiversity: International Regimes, Plant Genetics and Developing Countries*, som tok for seg samspillet mellom flere svært ulike regimer av betydning for forvaltningen av plantemangfoldet i jordbruket og effektene i utviklingsland. I dette arbeidet ble Den internasjonale traktaten om plantegenetiske ressurser for mat og landbruk introdusert. Studiene ble videreført, dels sammen med Lars Gulbrandsen, gjennom en rekke arbeider om interaksjon mellom biologisk mangfold, skogforvaltning og klimaproblematikk. I samarbeid med Morten Walløe Tvedt og flere andre ved FNI har Rosendal også belyst forholdet mellom internasjonale miljø- og handelsregimer og implementering i Norge gjennom en rekke studier av norsk landbruk og akvakultur.

I de senere år er det blitt lagt økende vekt på å analysere implikasjoner av internasjonal miljøpolitikk for norsk politikk. Dette perspektivet står sentralt i arbeidet til Elin Lerum Boasson og Tor Håkon Inderberg, og er også behandlet i boken *International Regimes and Norway's Environmental Policy - Crossfire and Coherence*.

Bærekraftig utvikling: Vern, bruk og fordeling

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, ledet av Gro Harlem Brundtland, framla sin slutt rapport *Vår felles framtid (Our Common Future)* i 1987. Rapporten lanserte begrepet bærekraftig utvikling (*sustainable development*), som betegnet hvordan miljø, økonomi og sosial utvikling var tett knyttet sammen, og skulle på mange måter forandre tenkemåten omkring miljøspørsmål.

Blant de forhold som Brundtland-rapporten tok opp, var sammenhengen mellom miljø og utvikling. Dette ble etter hvert et nytt område for FNI. Prosjektet *Energy, Environment and Development – Third World Strategies and International Cooperation* var et produkt av denne nye tankegangen. Det var et flerårig fellesprosjekt med ECON – Senter for økonomisk analyse, som startet i 1988 med Anne Kristin Sydnes og Helge Ole Bergesen som sentrale medarbeidere.

Bergesens studier av multilateral bistand ("multiprosjektet" fra 1994) og Leiv Lundes arbeid med koplingen mellom klima og utvikling hadde det samme utgangspunkt. Resultater ble bl.a. publisert i *Dinosaurs or Dynamos? The United Nations and the World Bank at the Turn of the Century* i 1999.

Nye satsningsområder på 1990-tallet omfattet bl.a. biologisk mangfold og kinesisk miljøpolitikk. Peter Johan Schei, Regine Andersen, Tone Winge, Lars H. Gulbrandsen og Gørdil Heggelund er i dag sentrale medarbeidere på disse feltene.

Da Kristin Rosendal startet sine studier av problematikken omkring biologisk mangfold i 1988, var hun en av de første i landet. I senere år er hennes arbeid videreutviklet og supplert i Regine Andersens studier av forvaltningen av sortsmangfoldet i jordbruket og bønders rettigheter knyttet til såvarer, slik de er nedfelt i plantetraktaten. Disse rettighetene er en forutsetning for forvaltningen av sortsmangfoldet som i sin tur er grunnlaget for all matproduksjon i verden og en sentral faktor i fattigdomsbekjempelsen på landsbygda i utviklingsland. Arbeidet har derfor et klart utviklingsaspekt. Morten Walløe Tvedts studier av patentrettigheter og andre rettighetstyper følger opp disse perspektivene og tilfører rettslig forskning på området, se bl.a. *Beyond Access: Exploring Implementation of the Fair and Equitable Sharing Commitment in the CBD*. Fokuset på plantegenetiske ressurser er i dag utvidet til å omfatte også marine genetiske ressurser og dyregenetiske ressurser, i tillegg til de viltvoksende og

levende artene. Lars Gulbrandsen har spesielt rettet oppmerksomheten mot markedsbaserte ordninger for skogsertifisering og miljømerking, blant annet gjennom en doktorgradsavhandling om framveksten og effektiviteten til slike ordninger. Dette knytter også an til flere studier av selskapers samfunnsansvar (*Corporate Social Responsibility – CSR*) ved instituttet.

I 1994 ble Norsk Kinaforum opprettet ved FNI. Målet var å samle norsk Kina-kompetanse til samarbeid. Kinaforskning i egentlig forstand ble startet først i 1997, da sinologen Gørild Heggelund returnerte til Polhøgda etter et engasjement for UNDP i Beijing for å fullføre sin doktorgradsavhandling, publisert som *Environment and Resettlement Politics in China: The Three Gorges Project* i 2004. Med henne framstår nå FNI med betydelig Kinakompetanse. De siste årene har forskningen i stor grad vært rettet mot kinesisk klima- og energipolitikk, med Steinar Andresen og Inga Fritzen Buan som andre sentrale deltakere. Spørsmål om sektorintegrering av biodiversitet i generell politikk innen de økonomiske sektorene har vært fokus for Peter Johan Scheis Kina-arbeid.

Fra 1992 til 2004 utgav instituttet årboken *Green Globe Yearbook (GGY)*, senere omdøpt til *Yearbook of International Co-operation on Environment and Development (YBICED)* som inneholdt analyser av organisasjoner og konvensjoner på området, samt en dokumentasjonsdel. I de første årene var Helge Ole Bergesen hovedredaktør, senere overtok Olav Schram Stokke. Øystein B. Thomassen var i hele perioden "utøvende" redaktør med særlig ansvar for den omfattende dokumentasjonsdelen.

Nordområdene og Russland

Nordområdene sto sentralt for Nansen og har naturlig nok alltid gjort det for FNI. Svalbard og Arktis var blant "de nye territorier" som fikk økt fokus fra begynnelsen av 1970-årene, og selv om studiene til å begynne med også hadde et sikkerhetspolitisk aspekt, preget av den kalde krigen, ble de etter hvert mer preget av ressursutnyttelse og samarbeid, særlig etter Sovjetunionens oppløsning i 1991.

Antarktiskforskningen var et av de opprinnelige sporene i FNIs forskning, og var også viktig opp gjennom 1990-årene. I tillegg ble det gjennomført "bipolar" forskning ved instituttet. Odd Gunnar Skagestad behandlet norsk politikk både i nord og syd i *Norsk Polarpolitikk* fra 1975. Det omfattende POLOS-prosjektet – "Polar Oceans and Law of the Sea" (1996-1998) – hadde også et bipolar perspektiv. Dette ble ledet av Davor Vidas med bred internasjonal deltakelse og hadde som hovedprodukter bøkene *Protecting the Polar Marine Environment: Law and Policy of Pollution Prevention* og *Governing High Seas Fisheries: The Interplay of Global and Regional Regimes*. Bøkene ble utgitt på Cambridge og Oxford University Press og var redigert av henholdsvis Davor Vidas og Olav Schram Stokke.

Likevel – siden midten på 1990-tallet har instituttets polarforskning i tiltakende grad vært rettet nordover.

Arild Moe i 1983 åpnet et "sovjetspor" med sitt studium av sovjetisk, senere russisk olje- og gasspolitikk, innledningsvis direkte finansiert av Statoil og Olje-

og energidepartementet. Men forskningen knyttet også an til sikkerhetspolitikk med Helge Ole Bergesens, Arild Moes og Willy Østrengs bok *Soviet Oil and Security Interests in the Barents Sea* fra 1987. Etterhvert ble hovedfokus interne russiske prosesser, som i *Gazprom: Internal Structure, Management Principles and Financial Flows* fra 1996. Studiet av russisk energipolitikk har senere fortsatt som et viktig element i instituttets Russlands- og nordområde-forskning.

I 1989 påbegynte Rune Castberg et pionerarbeid om nordvest-Russland, samlet i to omfattende og meget etterspurte rapporter: *Næringsstruktur og utenriks-økonomi i Murmansk fylke* (1992) og *Næringsliv og utenrikshandel i Arkhangelsk fylke* (1994). Castbergs Kola-orienterte forskning var en viktig grunn til at Utenriksdepartementet i 1992 valgte FNI som hovedutreder av samarbeidspotensialet i Barentsregionen før opprettelsen i 1993. Utredningene ble omarbeidet til boken *The Barents Region: Cooperation in Arctic*, redigert av Olav Schram Stokke i samarbeid med Ola Tunander fra PRIO.

Studier av arktisk samarbeid generelt og norsk-russisk samarbeid spesielt har alltid stått sentralt i FNIs arbeid, og instituttet besitter Norges største miljø for forskning på internasjonalt samarbeid i nord. På bildet er mesteparten av dagens Nordområde-program samlet: (Forfra og med klokken) Lars Rowe, Jørgen Holten Jørgensen, Olav Schram Stokke, Kristoffer Stabrun, Pål Skedsmo, Anne-Kristin Jørgensen, Geir Hønneland, Roger Johansen, Arild Moe og Svein Vigeland Røttem.

Denne regionale satsingen på Nordvest-Russland ble videreført av Geir Hønneland og Anne-Kristin Jørgensen gjennom bøker som *Integration vs. Autonomy: Civil-Military Relations on the Kola Peninsula*, *Implementing International Environmental Agreements in Russia*, og ikke minst debattboken *Vårt bilde av russerne* fra 2002, som nådde en stor leserkrets.

På begynnelsen av 1990-årene var også et annet stort og nokså enestående program under etablering, med innretning mot russiske nordområder. Det

nordlige sjørute-programmet – *International Northern Sea Route Programme (INSROP)* – hadde sitt utgangspunkt i en henvendelse fra sovjetiske myndigheter i 1989 om å utrede muligheten for kommersiell bruk av Den nordlige sjørute (*Northern Sea Route – NSR*), en opprinnelig russisk betegnelse på det som i vesten er bedre kjent som Nordøstpassasjen. Etter flere års initieringsarbeid ble et meget omfattende samarbeid formelt igangsatt sommeren 1993: Partnere var FNI, russiske CNIIMF (Central Marine Research and Design Institute, St. Petersburg) og japanske SOF (Ship & Ocean Foundation, Tokyo).

Arbeidet i INSROP – som etter hvert omfattet over 104 enkeltprosjekter utført av 468 forskere fra 14 land – ble koordinert fra FNI, hvor et eget sekretariat ble opprettet for å ta seg av det praktiske koordineringsarbeidet. Willy Østreng var offisiell sekretariatsleder, men det var Henning Simonsen og senere Claes Lykke Ragner som hadde hovedansvaret for den daglige driften. Bl.a. ble alle de 167 enkeltrapportene utgitt ved FNI, og de oppsummerende bøkene ble også redigert der, med Willy Østreng som redaktør. Instituttets største rent forskningsmessige bidrag til INSROP var Douglas Brubakers arbeid omkring folkeretten og russisk jurisdiksjon i arktiske farvann, publisert i boken *The Russian Arctic Straits* i 2004.

INSROP ble formelt avsluttet med en større konferanse – *Northern Sea Route User Conference* – i november 1999. Her ble resultatene fra det seks år lange programmet oppsummert og presentert for potensielle brukere.

Utover 2000-tallet økte nordområdeforskningen ved FNI betydelig i omfang, delvis som følge av det strategiske instituttprogrammet *Internasjonalt arktisk samarbeid: Premisser for norsk nærområdepolitikk*, som ble finansiert av Norges forskningsråd i perioden 2003–2007. Programmet ga publikasjoner som Geir Hønnelands *Barentsbrytninger: Norsk nordområdepolitikk etter den kalde krigen* og Olav Schram Stokkes og Geir Hønnelands *International Cooperation and Arctic Governance: Regime Effectiveness and Northern Region Building*. Med sin avhandling om nikkerverket på Kola har Lars Rowe tilført en historisk dimensjon til nordområde- og russlandsstudiene ved instituttet. FNI har også koblet område- og systemkompetanse med studier av andre saksområder, som i *Health as International Politics: Combating Communicable Diseases in the Baltic Sea Region* av Hønneland og Rowe fra 2004. I 2004 tok Peter Johan Schei initiativ til en utvidelse av det geografiske perspektivet til Kaukasus. Her har det særlig vært fokus på Armenia og oppfølging av internasjonale miljøavtaler. Det sivile samfunns deltakelse i slikt oppfølgingsarbeid er et viktig forskningsfelt, og Pål W. Skedsmo – som er instituttets mest sentrale forsker på Kaukasus – arbeider særlig med oppfølging av Århus-konvensjonen. Fra 2008 har man et bredere kaukasiske fokus og satser nå også på Georgia og Aserbajdsjan.

Ved 50-årsjubileet arbeider omlag en tredjedel av forskerstaben (de fleste statsvitere, et par jurister, en historiker og en antropolog) fulltid med studier av norsk nordområdepolitikk, samarbeidet med Russland om ressurs-, energi- og miljøforvaltning og av russisk politikk på det samme området. I 2007-2008 utga Fagbokforlaget en trebinds bokserie om norsk nordområdepolitikk, skrevet av FNI-forskere: *Russlandsbilder* av Lars Rowe og Geir Hønneland, *Den nye nordområdepolitikken* av Geir Hønneland og Leif Christian Jensen og

Småstat og energistormakt av de to sistnevnte sammen med Svein Vigeland Røttem. Av publikasjoner om russisk politikk bør særlig Geir Hønnelands og Jørgen Holten Jørgensens innføringsbok *Moderne russisk politikk* fra 2006 nevnes. (Denne ble utgitt i dansk oversettelse året etter.) FNI-forskere har i løpet av 2000-tallet stått bak en rekke evalueringer av nordområdepolitikken samt jubileumsbøker om både den norsk-russiske fiskerikommisjonen og den norsk-russiske miljøvernkommisjonen.

Rammevilkårene

Da Fridtjof Nansen-stiftelsen på Polhøgda startet egen forskningsvirksomhet midt på 1960-tallet, var Bærum kommunes årlige forskningsstøtte på 15.000 kr eneste sikre inntektskilde. På 1970-tallet begynte instituttet å motta faste, årlige tilskudd over statsbudsjettet. Willy Østreng ble ansatt som instituttbestyrer i 1978, og virksomheten ble etter hvert vesentlig utvidet gjennom en bevisst satsning på prosjektfinansiering på nye saksområder, ikke minst med tilknytning til havrett og ressursutnyttelse. Satsningen ga resultater, og omfanget på virksomheten til den faste staben økte sterkt: fra 6,5 forskerårsverk rundt 1980 til godt og vel 25 de senere år.

I løpet av 1980- og begynnelsen av 1990-årene ble retning og fokus for forskningen på Polhøgda sterkt påvirket av norske forskningspolitiske prioriteringer.

Med jevne mellomrom har offentlige utvalg foretatt utredninger og framlagt tilrådinger om hvordan norsk forskning skal organiseres for å være mest mulig effektiv. Midgaard-utvalgets utredning var den første av disse. Dette utvalget – oppkalt etter utvalgets leder, Knut Midgaard (senere mangeårig medlem i instituttets styre) – ble oppnevnt i 1982 for å "vurdere arbeidsmønstrene i freds- og konfliktforskning og forskning om internasjonale forhold". I utvalgets innstilling, som ble avgitt 25. april 1985, heter det følgende om FNI:

Fridtjof Nansens Institutt har gjennom adskillige år fremvist en betydelig tematisk kontinuitet i sitt arbeid, med begrepet "nye territorier" som et samlende fokus. Innen for dette området – og ikke minst i studiet av politiske prosesser vedrørende polar- og havområdene – har instituttet utviklet en kompetanse som det er alene

Tre FNI-direktører. (F.v.) Arild Moe (konstituert 2003-2004, Kåre Willoch (1999-2000) og Peter Johan Schei (fra 2004).

om i det norske fagmiljøet. Den beskjedne (en kunne gjerne si "kritiske") ramme for faste vitenskapelige stillinger har vært en hovedgrunn til at instituttet fra slutten av 1970-årene har satset meget sterkt på å utvide virksomheten ved hjelp av prosjektmidler og prosjekttilknyttede medarbeidere. Denne offensive satsingen har hatt betydelig suksess, men den innebærer også faremomenter – spesielt risikoen for at fristelsen til å følge skiftende prioritering stilt opp av bevilgende institusjoner skal resultere i mangelfull faglig konsentrasjon og progresjon, og i omfattende "kompetanseslitasje". (NOU 1985: 17, ss. 73-74)

Med dette utgangspunktet anbefalte utvalget FNI "... å opprettholde en relativt høy grad av faglig konsentrasjon og kontinuitet i virksomheten".

Midgaard-utvalgets tilråding skulle bli retningsgivende, men følte på ingen måte som noen hemske. Det representerte en styrking av tendenser som allerede var der, og konsentrasjonstanken skulle prege den interne debatten i ekspansjonstiden som kom.

Siden midten på 1980-tallet har hovedinnretningen på FNIs forskning vært internasjonale energi-, ressurs- og miljøspørsmål. Det er dette området instituttet har funnet sin nisje, og det er her det har bygget opp sin spesielle kompetanse. Norges forskningsråd ble opprettet i 1993 gjennom sammenslåing av de fem eksisterende rådene. Forskningsrådet ble også gitt et strategisk ansvar for instituttsektoren og kjørte ganske snart i gang et eget *Prosjekt instituttpolitikk* for å utrede finansiering, samarbeidsforhold og arbeidsfordeling. Målet var et finansieringssystem med grunn- og basisbevilgninger som skulle praktiseres likt for alle institutter innenfor samme sektor. I praksis innebar dette en konkurranseutsetting av forskningen. Fra 1995 ble den offentlige støtten kanalisert gjennom Norges forskningsråd med tydeligere føringer på bruken av midlene, nemlig til grunnleggende kompetanseutvikling. Dette skremte ingen ved FNI: Den offentlige støtten til instituttet hadde ligget lavt i det meste av dets levetid, og man var vant til å drive prosjekttakkvisjon i konkurranse med andre.

I oktober 1993 oppnevnte Forskningsrådet et utvalg, ledet av Narve Bjørge, til å foreta en evaluering av de utenrikspolitiske instituttene, deriblant FNI. Utvalgets rapport "*Til lags åt alle....*" *En faglig evaluering av Fridtjof Nansens Institutt, Norsk utenrikspolitisk institutt og Institutt for fredsforskning* kommer med bl. a. følgende vurderinger / anbefalinger om FNI:

- *FNI har utviklet en faglig profil innen miljø- og ressursstudier, som er et stort og voksende område, nasjonalt og internasjonalt. Denne profilen bør beholdes og utdypes. Instituttets brukere har klart gitt uttrykk for at de ønsker en slik utvikling. FNI bør være varsom med å bevege seg inn på områder som kan svekke miljø- og ressursprofilen og spre instituttets begrensede forskerressurser over et stadig større arbeidsfelt.*
- *Grunnleggende og langsiktig forskning må få større plass i den samlede virksomhet, i tråd med instituttets vedtekter. Kvaliteten i den anvendte forskning vil ikke kunne opprettholdes og økes dersom*

det ikke iverksettes tiltak som sikrer den grunnleggende forskning en rimelig plass i instituttets virksomhet. [...]

- *Satsingen på internasjonal publisering i organer med fagfellevurdering må videreføres og intensiveres. Mekanismene for å stimulere til foredling av resultater fra oppdragsforskning til publiserbare arbeider må utbygges. [...]*

Bjergo-utvalgets anbefalinger ble raskt fulgt opp. Etter omfattende interne drøftinger ble det utarbeidet et eget strategidokument (*Strategi 1995 – 2000*), der faglig konsolidering, kvalitetssikring, større fokus på internasjonal fagfellevurdert publisering samt bedre rutiner for planlegging og styring var sentrale stikkord. Tilsvarende strategidrøftinger er blitt gjennomført med jevne mellomrom også senere.

Strategidokumentet fra 1995 sprang også i stor grad ut av interne behov. Den raske veksten i FNIs forskningsvirksomhet tidlig på 1990-tallet var et resultat av instituttets særegne samarbeids- og entreprenørkultur – og isolert sett svært positiv – men medførte også betydelige vekstsmertesmerter og behov for forbedret økonomi- og prosjektstyring. En konsekvens av Forskningsrådets nye finansieringssystem var at kravene til inntjening på oppdragsforskning og utredninger økte, samtidig som mulighetene for kryssfinansiering ble sterkt redusert.

Med konsolideringen fulgte også en profesjonalisering. Nye administrative systemer ble innført og ledelsen ble utvidet med en assisterende direktør: fra 1994 Arild Moe, i perioden 1996-97 også Anne Kristin Sydnæs. Instituttet fikk videre en egen forskningsleder: Først ut var Steinar Andresen (1992-1997). Han ble etterfulgt av Olav Schram Stokke (1997-2003), Jon Birger Skjærseth (2003-2006) og Geir Hønneland (2006-).

Med kravet om kompetanseoppbygging kom doktorgradene:

- 1995: Davor Vidas
- 1999: Jon Birger Skjærseth, Kristin Rosendal
- 2000: Geir Hønneland, Gaudenz Assenza
- 2002: Douglas Brubaker, Gørild Heggelund
- 2007: Regine Andersen

Per høsten 2008 er hele 12 andre doktorgradsprosjekter i gang, hvorav halvparten er i sin slutfase. Dette innebærer at så godt som hele FNIs fagstab enten har doktorgradskompetanse eller befinner seg i et doktorgradsløp.

FNIs fire forskningsledere: (f.v.) Steinar Andresen (1992-1997); Olav Schram Stokke (1997-2003); Jon Birger Skjærseth (2003-2006); Geir Hønneland (fra 2006).

FNI har en opprykksordning med vurdering av eksterne kommisjoner etter universitets- og høyskolesektorens kriterier. FNI har per høsten 2008 seks ansatte i Forsker 1-stilling (dvs. med professorkompetanse) og syv i Forsker 2-stilling (med kompetanse som førsteamanuensis). De seks "professorene" er Steinar Andresen (med opprykk i 2001), Geir Hønneland (2004), Jørgen Wettestad (2005), Kristin Rosendal (2008), Jon Birger Skjærseth (2008) og Davor Vidas (2008).

Satsingen på fagfelleverdert publisering førte til en rask økning i ekstern publisering – i form av tidsskriftsartikler og bøker – i stedet for egenproduserte rapporter og notater. De siste årene har FNI ligget helt i toppen på antall tidsskriftsartikler per forskerårsverk blant de nærmere 30 samfunnsvitenskapelige instituttene i Norge.

Det er blitt lagt økende vekt på informasjonsvirksomhet de senere år. Instituttets nyhetsbrev – i dag kalt *The FNI Newsletter* – er etter hvert blitt rendyrket til et halvårlig informasjonsskrift om publikasjoner og aktiviteter ved FNI. Egen informasjonsmedarbeider ble imidlertid først ansatt i 2005 – Claes Lykke Ragner. Etter dette er bl.a. instituttets nettside (www.fni.no) – opprettet allerede i 1996 – blitt oppgradert til et moderne informasjonsverktøy.

Jubileumsåret har også sett slutføringen av et mangeårig byggeprosjekt. Det nye kontorbygget som skulle erstatte den midlertidige brakkeløsningen fra 1994 og gi FNI-ansatte skikkelige arbeidsforhold, ble tatt i bruk i juni 2008. Det gir et godt utgangspunkt for fortsatt produktiv forskningsinnsats i årene som kommer.

I sum er FNIs virksomhet – til tross for at den i stor grad er empirisk basert – av utpreget akademisk karakter. Det er etterspørsel etter instituttets kompetanse fra både forvaltning og næringsliv, men arbeidet blir alltid søkt publisert i vitenskapelige kanaler, og det er relativt liten konsulentvirksomhet ved instituttet.

I 1980 hadde 12 personer sin arbeidsplass på Polhøgda, men antallet økte sterkt på begynnelsen av 1990-tallet, og instituttet slet med store plassproblemer. Disse fant ikke sin permanente løsning før FNIs nye kontorbygg 'Stallen' sto klar sommeren 2008. Ved 50-årsjubileet jobber 35 personer på Polhøgda.

De store konferansene

The 17th Law of the Sea Institute Conference.

The 1982 Convention of the Law of the Sea

Oslo, 13. – 16. juli 1983

Denne konferansen ble arrangert i Oslo av Law of the Sea Institute, med Fridtjof Nansens Institutt som "co-sponsor". "Proceedings" ble redigert av Albert Koers og Bernard Oxman: *The 1982 Convention on the Law of the Sea: Proceedings Law of the Sea Institute Seventeenth Annual Conference, July 13 - 16, 1983.*

The Management of International Resources: Scientific Input and the Role of Scientific Cooperation

Oslo, 10. – 11. oktober 1988

Et symposium som ble holdt ved Det norske Videnskapsakademi, for å markere instituttets 30-årsjubileum. Ca 100 deltakere fra syv land. Steinar Andresen og Willy Østreng redigerte innleggene sammen i boken *International Resource Management: The Role of Science and Politics.*

The Antarctic Treaty in World Politics

Oslo, 21. – 23. mai 1990

Konferansen ble avholdt på Hotel Plaza, samlet 150 deltakere og gjennomførte fem sesjoner i løpet av tre dager, med 25 foredragsholdere og opponenter fra samtlige kontinenter. Foredragsholderne innlegg ble samlet i en bok – *The Antarctic Treaty System in World Politics*, redigert av Arnfinn Jørgensen-Dahl og Willy Østreng.

Order for the Oceans at the Turn of the Century

Oslo, 7. – 11. august 1998

Denne konferansen ble arrangert som del av FNIs 40-årsjubileum. Den samlet ca 200 deltakere fra 43 land og fikk betydelig oppmerksomhet i lokale media og i det internasjonale havpolitiske fagmiljøet. Konferanseboken – også kalt *Order for the Oceans at the Turn of the Century* – ble redigert av Davor Vidas og Willy Østreng.

The Northern Sea Route User Conference

The 21st Century – Turning Point for the Northern Sea Route?

Oslo, 18. – 20. november 1999

Denne bredt anlagte konferansen representerte avslutningen på det seksårige International Northern Sea Route Programme (INSROP), og samlet 232 deltakere fra industri, forvaltning og forskning. Konferanseboken – *The 21st Century - Turning Point for the Northern Sea Route?* – ble redigert av Claes Lykke Ragner.

The World Ocean in Globalization: Challenges for Marine Regions

Oslo, 21. – 23. august 2008

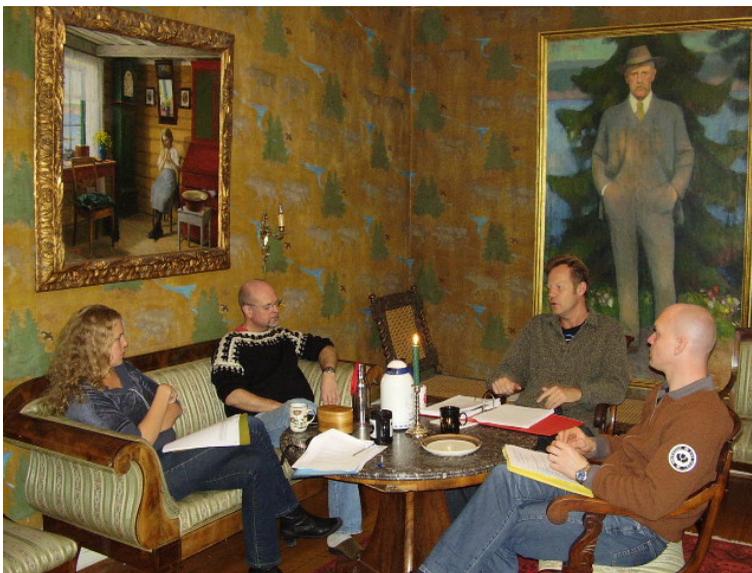
Denne konferansen fulgte opp havkonferansene fra 1983 og 1998 i å se på utviklingen av, og nye utfordringer for, den internasjonale havretten. Konferansen ble avholdt i forbindelse med FNIs 50-årsjubileum, og samlet ca 200 deltakere fra 36 land. Resultatene fra konferansen vil bli utgitt internasjonalt i to bøker, én redigert av Davor Vidas og én av Vidas i samarbeid med Peter Johan Schei.

FNIs direktører

Finn Sollie	(1965-1978)
Willy Østreng	(1978-1998 og 2001-2002)
Kåre Willoch	(1999-2000)
Arild Moe	(2003-2004; konstituert)
Peter Johan Schei	(fra 2004)

Stiftelsens styreledere

Erling Christophersen	(1958-1972)
Johan Løken	(1972-1978)
Alf Sanengen	(1978-1991)
Anton Fr. Andresen	(1991)
Johan Hjort	(1991-2001)
Fredrik Bull-Hansen	(2001-2002)
Sven Ullring	(fra 2002)

Prosjekt møte i nansenske omgivelser, her med sentrale medlemmer i FNIs Europaprogram: (f.v.) Elin Lerum Boasson, Per Ove Eikeland, Jørgen Wettestad og Tor Håkon Inderberg.

Bøker skrevet av FNI-ansatte 1958-2008

1974

Skagestad, Odd Gunnar
Norsk polarpolitikk: Hovedtrekk og utviklingslinjer i norsk polarpolitikk 1905-1974. Oslo: Dreyer.

Søllie, Finn et al.
The Challenge of New Territories. Oslo: Universitetsforlaget.

Østreng, Willy
Økonomi og politisk suverenitet: Interessespillet om Svalbards politiske status. Oslo: Universitetsforlaget.

1975

Østreng, Willy
Det politiske Svalbard. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

1981

Bergesen, Helge Ole
Norge mellom rik og fattig. Oslo: Cappelen.

1982

Bergesen, Helge Ole, H. H. Holm og R. D. McKinlay
The Recalcitrant Rich: A Comparative Analysis of the Northern Responses to the Demands for a New International Economic Order. London: Frances Pinter.

Østreng, Willy
Sovjet i nordlige farvann: Atomstrategien, Nordflåten og norsk sikkerhet. Oslo: Gyldendal.

1983

Andresen, Steinar og Arild Underdal
Norsk oljepolitikk og fiskerinæringens interesser. Oslo: Aschehoug.

1984

Bergesen, Helge Ole og Raino Malnes
Norge som oljeland: Lilleput eller stormakt?. Oslo: Universitetsforlaget.

1987

Andresen, Steinar
Makt og rett på hav og havbunn. Oslo: Universitetsforlaget.

Bergesen, Helge Ole, Arild Moe and Willy Østreng
Soviet Oil and Security Interests in the Barents Sea. London: Pinter.

Bull-Berg, Hans Jacob
American International Oil Policy: Causal Factors and Effect. London: Pinter.

1988

Estrada, Javier, Helge Ole Bergesen, Arild Moe og Anne Kristin Sydnes
Natural Gas in Europe: Markets, Organisation and Politics. London: Pinter Publ.

Sætevik, Sunneva
Environmental Cooperation Between the North Sea States: Success or Failure? London: Belhaven Press.

1989

Andresen, Steinar og Willy Østreng (red.)
International Resource Management: The Role of Science and Politics. London: Pinter Publishers/Belhaven Press.

1991

Bergesen, Helge Ole og Willy Østreng
Felleskap og fiendskap: Internasjonal politikk i forvandling. Oslo: Aschehoug.

Østreng, Willy og Arnfinn Jørgensen Dahl (red.)
The Antarctic Treaty System in World Politics. London: Macmillan.

1993

Brubaker, Douglas
Marine Pollution and International Law: Principles and Practice. London: Pinter.

1994

Stokke, Olav Schram og Ola Tunander (red.)
The Barents Region: Cooperation in Arctic Europe. London: Sage Publ.

1995

Bergesen, Helge Ole, Kjell Roland og Anne Kristin Sydnes
Norge i det globale drivhuset. Oslo: Universitetsforlaget.

Estrada, Javier, Arild Moe og Kåre Dahl Martinsen
The Development of European Gas Markets: Environmental, Economic and Political Perspectives. London: John Wiley.

Vidas, Davor
International Law and the Antarctic Treaty System (Međunarodno pravo i antarktički sistem), doctoral thesis published in: "Collection of doctoral dissertations defended at the University of Zagreb Faculty of Law", No. 166, University of Zagreb Faculty of Law: Zagreb. På kroatisk.

1996

Moe, Arild og Valery Kryukov
Gazprom: Internal Structure, Management Principles and Financial Flows. London: Royal Institute of International Affairs.

Stokke, Olav Schram og Davor Vidas (red.)
Governing the Antarctic: The Effectiveness and Legitimacy of the Antarctic System. Cambridge: Cambridge University Press.

1997

Estrada, Javier, Kristian Tangen og Helge Ole Bergesen
Environmental Challenges Confronting the Oil Industry. Chichester: John Wiley & Sons.

Green Globe Yearbook 1992 - 1997: An independent publication on environment and development from the Fridtjof Nansen Institute, Norway. - Oxford: Oxford University Press, 1992-1997. - Fra 1998 ny tittel: *Yearbook of International Co-operation on Environment and Development*. London: Earthscan - se under

Vidas, Davor
Arctic Development and Environmental Challenges. København: Scandinavian Seminar College.

1998

Bergesen, Helge O., T. Haugland og K. Roland
Energy Structures and Environmental Futures in Europe. Oxford; New York: Oxford University Press.

1999

Bergesen, Helge Ole og Leiv Lunde
Dinosaurs or Dynamos? The United Nations and The World Bank at the Turn of the Century. London: Earthscan.

Hønneland, Geir og Anne-Kristin Jørgensen
Integration vs. Autonomy: Civil-Military Relations on the Kola Peninsula. Aldershot: Ashgate.

Rosendal, G. Kristin
Implementing International Environmental Agreements in Developing Countries: The Creation and Impact of the Convention on Biological Diversity. Oslo: Unipub.

Skjærseth, Jon Birger
The Making and Implementation of North Sea Pollution Commitments: Institutions, Rationality and Norms. Oslo: Unipub.

Vidas, Davor og Willy Østreng (red.)
Order for the Oceans at the Turn of the Century. Dordrecht: Kluwer Law International.

Wettstad, Jørgen
Designing Effective Environmental Regimes: The Key Conditions. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.

Østreng, Willy (red.)
Natural and Societal Challenges of the Northern Sea Route: A Reference Work. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Østreng, Willy (red.)
National Security and International Environmental Cooperation in the Arctic: The Case of the Northern Sea Route. Dordrecht: Kluwer.

2000

Andresen, Steinar, Tora Skodvin, Arild Underdal og Jørgen Wettstad
Science and Politics in International Environmental Regimes: Between Integrity and Involvement. Manchester: Manchester University Press.

Eide, Asbjørn, Helge Ole Bergesen og Pia Rudolfson Goyer (red.)
Human Rights and the Oil Industry. Antwerpen; Groningen; Oxford: Intersentia.

Hønneland, Geir
Compliance in the Barents Sea Fisheries. Oslo: Unipub.

Hønneland, Geir
Coercive and Discursive Compliance Mechanisms in the Management of Natural Resources: A Case Study from the Barents Sea Fisheries. Dordrecht; Boston; London: Kluwer Academic Publishers/Springer.

Moe, Arild og Kristian Tangen
The Kyoto Mechanisms and Russian Climate Politics. London: Royal Institute of International Affairs.

Ragner, Claes Lykke (red.)
The 21st Century: Turning Point for the Northern Sea Route? Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Rosendal, G. Kristin
The Convention on Biological Diversity and Developing Countries. Dordrecht; Boston; London: Kluwer Academic Publishers.

Skjærseth, Jon Birger
North Sea Cooperation: Linking international and Domestic Pollution Control. Manchester: Manchester University Press.

Vidas, Davor (red.)
Implementing the Environmental Protection Regime for the Antarctic. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Vidas, Davor (red.)
Protecting the Polar Marine Environment: Law and Policy for Pollution Prevention. Cambridge: Cambridge University Press (paperback utgitt i 2007)

2001

Hønneland, Geir og Helge Blakkisrud (red.)
Centre-Periphery Relations in Russia: The Case of the Northwestern Regions. Aldershot, UK: Ashgate.

Miles, Edward L., A. Underdal, S. Andresen, J. Wettestad, J. B. Skjærseth og E. M. Carlin
Environmental Regime Effectiveness: Confronting Theory with Evidence. Cambridge, MA,: MIT Press.

Stokke, Olav Schram
Governing High Sea Fisheries: The Interplay of Global and Regional Regimes. Oxford: Oxford University Press.

2002

Heggelund, Gørild
The Decision-making Process for the Three Gorges Project Resettlement in China. Oslo, Unipub.

Hønneland, Geir og Anne-Kristin Jørgensen
Vårt bilde av russerne: 25 debattinnlegg om samarbeidet i nord. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Wettestad, Jørgen
Clearing the Air: European Advances in Tackling Acid Rain and Atmospheric Pollution. Aldershot, UK: Ashgate.

2003

Hønneland, Geir
Russia and the West: Environmental Co-operation and Conflict. London: Routledge.

Hønneland, Geir og Anne-Kristin Jørgensen
Implementing International Environmental Agreements in Russia. Manchester: Manchester University Press.

Skjærseth, Jon Birger og Tora Skodvin
Climate Change and the Oil Industry: Common Problem, Varying Strategies. Manchester: Manchester University Press.

Yearbook of international co-operation on environment and development ... London: Earthscan, 1998-2003 – se over.

2004

Brubaker, R. Douglas
The Russian Arctic Straits. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

Brunstad, Bjørn, Eivind Magnus, Philip Swanson, Geir Hønneland og Indra Øverland
Big Oil Playground, Russian Bear Preserve or European Periphery? The Russian Barents Sea Region towards 2015. Delft, Nederland: EBURON Academic Publishers.

Heggelund, Gørild
Environment and Resettlement Politics in China: The Three Gorges Project. Aldershot, UK: Ashgate.

Hønneland, Geir
Russian Fisheries Management: The Precautionary Approach in Theory and Practice. Leiden; Boston: Martinus Nijhoff Publishers/Brill Academic Publishers.

Hønneland, Geir og Lars Rowe
Health as International Politics: Combating Communicable Diseases in the Baltic Sea Region. Aldershot; Burlington, VT: Ashgate.

Skjærseth, Jon Birger (red.)
International Regimes and Norway's Environmental Policy: Crossfire and Coherence. Aldershot: Ashgate.

XIE Yan, WANG Sung og Peter Schei (red.)
China's Protected Areas. Beijing: Tsinghua University Press.

2005

Blakkisrud, Helge og Geir Hønneland (red.)
Tackling Space: Federal Politics and the Russian North. Lanham, MD; Oxford: University Press of America.

Hønneland, Geir
Barentsbrytninger: Norsk nordområdepolitikk etter den kalde krigen. Kristiansand, Høyskoleforlaget.

Mooney, Harold A., Richard N. Mack, Jeffrey A. McNeely, Laurie E. Neville, Peter Johan Schei og Jeffrey K. Waage (red.)
Invasive Alien Species: A New Synthesis. Washington D.C.: Island Press.

Stokke, Olav Schram, J. Hovi og G. Ulfstein (red.)
Implementing the Climate Regime: International Compliance. London: Earthscan.

2006

Henriksen, Tore, Geir Hønneland og Are Sydnes
Law and Politics in Ocean Governance: The UN Fish Stocks Agreement and Regional Fisheries Management Regimes. Leiden; Boston: Martinus Nijhoff Publishers/Brill Academic Publishers.

Hønneland, Geir
Kvotekamp og kyststatssolidaritet: Norsk-russisk fiskeriforvaltning gjennom 30 år. Bergen: Fagbokforlaget. (Russisk oversettelse utgitt av PINRO Press i 2007.)

Hønneland, Geir og Jørgen Holten
Moderne russisk politikk. Bergen: Fagbokforlaget. (Dansk oversettelse utgitt av Forlaget Samfundslitteratur i 2007.)

2007

Andersen, Regine
Governing Agrobiodiversity: International Regimes, Plant Genetics and Developing Countries. Oslo, Unipub.

Rowe, Lars og Geir Hønneland (red.)
Russlandsbilder: Nye debattinnlegg om naboskap i nordområdene. Bergen: Fagbokforlaget.

Stokke, Olav Schram og Geir Hønneland (red.)
International Cooperation and Arctic Governance: Regime Effectiveness and Northern Region-Building. London: Routledge.

Tvedt, Morten Walløe og Tomme Young
Beyond Access: Exploring Implementation of the Fair and Equitable Sharing Commitment in the CBD. Gland, Sveits: IUCN.

Vidas, Davor
Zastita Jadrana (Beskyttelse av Adriaterhavet). Zagreb: Skolska knjiga. På kroatisk.

2008

Andersen, Regine
Governing Agrobiodiversity: Plant Genetics and Developing Countries. Aldershot: Ashgate.

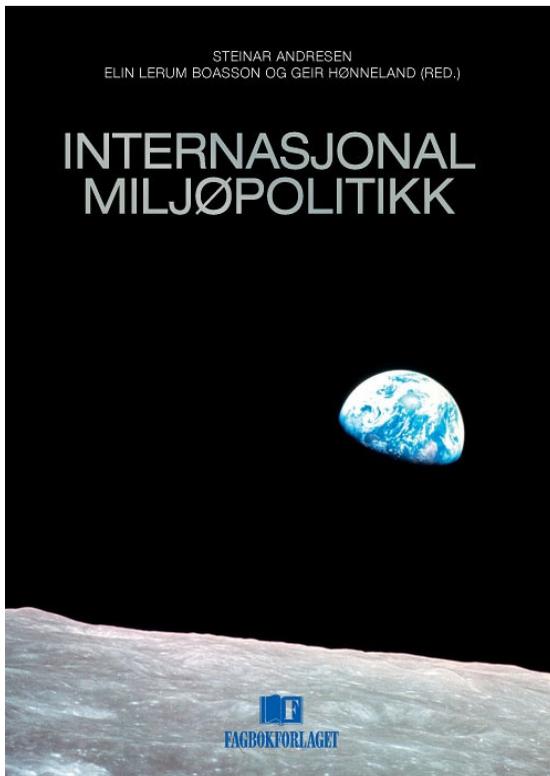
Andresen, Steinar, Elin Lerum Boasson og Geir Hønneland (red.)
Internasjonal miljøpolitikk. Bergen: Fagbokforlaget.

Hønneland, Geir og Lars Rowe
Fra svarte skyer til helleristninger: Norsk-russisk miljøvernssamarbeid gjennom 20 år. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Hønneland, Geir og Leif Christian Jensen
Den nye nordområdepolitikken: Barentsbilder etter årtusenskiftet. Bergen: Fagbokforlaget.

Rottem, Svein Vigeland, Geir Hønneland og Leif Christian Jensen
Småstat og energistormakt: Norges sikkerhetspolitiske rolle i nord. Bergen: Fagbokforlaget.

Skjærseth, Jon Birger og Jørgen Wettestad
EU Emissions Trading: Initiation, Decision-making and Implementation. Aldershot: Ashgate.

I forbindelse med 50-årsjubileet gikk elleve av FNIs forskere (de tre redaktørene Steinar Andresen, Elin Lerum Boasson og Geir Hønneland, samt Jørgen Wettestad, Jon Birger Skjærseth, Øystein Jensen, Olav Schram Stokke, G. Kristin Rosendal, Peter Johan Schei, Regine Andersen og Lars H. Gulbrandsen) sammen for å skrive Norges første lærebok om internasjonal miljøpolitikk, utgitt av Fagbokforlaget i oktober 2008. Gjennom boken presenterer FNI bredden av sin kompetanse innen internasjonal miljøpolitikk, med kapitler bl.a. om luftforurensning, ozon, klima, havrett, havforurensning, biologisk mangfold og forvaltning av naturressurser innen fiske, landbruk og skogsdrift.